

Asia: VN/1014/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

KOMMENTIT LAKIESITYKSEEN ja Kuurojen Liiton kommenttiin/lausunto ehdotukseen

Me (C.O. Malm -keskus, viittomakielten ja alan tutkijat sekä kieliasiantuntijat) haluamme kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta, erityisesti pykälään §5 viittomakielen osakokeiden nimityksistä.

Pidämme erittäin tervetulleena sitä, että lakiehdotuksessa viitotut kielet tunnustetaan yhdenvertaisiksi puhuttujen kielten kanssa. Tämä on tärkeä askel kielellisten oikeuksien ja saavutettavuuden edistämiseksi.

Haluaisimme kuitenkin tuoda esiin eriävän näkemyksen Kuurojen Liiton lausunnossaan ehdottamaan terminologian muutokseen liittyen. Ehdotuksessa mainitut termit "viittomakielen ymmärtäminen", "viittomakielen itsenäinen tuottaminen" ja "viittomakielinen keskustelu" ovat mielestämme perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia. Ne kuvaavat selkeästi sitä, että kyse on kielitaidosta, ei pelkästään viestintätavasta. Termit kuten "viittomisen ymmärtäminen" tai "itsenäinen viittominen" etäännyttävät käsitteen kielestä ja saattavat kaventaa käsitystä viittomakielestä täysivaltaisena ja itsenäisenä kielenä. Suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat kieliä siinä missä esimerkiksi suomi, ruotsi tai englanti, eikä vain tapa viestiä. On tärkeää, että lainsäädännön terminologia on yksiselitteistä ja tukee viittomakielten asemaa. Varsinaisten viitottujen kielten lisäksi on olemassa useita erilaisia kommunikointikeinoja, joita voidaan kutsua viittomiseksi. Näitä ovat esimerkiksi viitottu puhe, jossa viittominen noudattaa jonkin puhutun kielen rakennetta ja tukiviittominen, jossa viitotaan vain avainsanat puheen lomassa. Termi "viittominen" ei ole

yksiselitteinen eikä siis vastaa täysin termiä ”puhuminen” eri modaliteeteissa. Termi ”puhuminen” ei ole samalla tavalla monimerkityksinen. Siksi on tärkeää, että myös lainsäädännön terminologia tukee tätä kielellistä asemaa. Termi ”viittomakieli” viittaa eri viittomakielten käyttöön ja sopii siksi viittaamaan sekä suomalaiseseen viittomakieleen että suomenruotsalaiseen viittomakieleen, jolle toivottavasti tulee oma kielitutkintonsa.

On myös syytä huomioida, että näitä osakokeiden nimityksiä ei ole valittu sattumalta. Niitä on kehitetty ja vakiinnutettu laajassa asiantuntijayhteistyössä, muun muassa osana suomalaisen viittomakielen taitotasokuvainten ja arviointikriteerien validointiprosessia. Nimitykset ovat olleet käytössä useiden vuosien ajan ja ne pohjautuvat kielelliseen asiantuntemukseen sekä viittomakielen opetuksen ja arvioinnin kentän käytäntöihin. Tästä syystä on perusteltua, että lakiehdotuksen alkuperäiset osakokeiden nimet säilyvät sellaisinaan ja näemme niiden nimitykset onnistuneina.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi kuvataan tutkintasuoritusten arvioijien kelpoisuutta: ”Sellaisena voi lain 7 §:n mukaan toimia henkilö, jolla on valtioneuvoston asetuksella säädetty kelpoisuus ja joka on hakemuksesta merkitty Opetushallituksen ylläpitämään arvioijarekisteriin.” Jyväskylän yliopisto toteaa lausunnossaan (7.7.2025), että arvioijarekisterissä on korostettava opetustyön sijaan arvioijan arviointitaidon ylläpitämistä ja säännöllistä osallistumista arviointitilaisuuksiin, josta olemme myös samaa mieltä. On suositeltavaa pitää suomalaisen viittomakielen YKI-arvioijien määrä rajattuna ja arvioijien tulee täyttää tietyt kelpoisuusehdot, kuten luonnostekstissä on esitetty. Arvioijina olisi suositeltavaa käyttää ensisijaisesti sellaisia asiantuntijoita, jotka ovat äidinkieliä kuuroja tai jolla muutoin on äidinkielen kieli- ja kulttuuritausta - tätä kuurojen yhteisökeskeistä lähestymistapaa alan kehitystyössä on korostanut Kuurojen maailmanliitto (WFD) kannanotossaan (Position Paper on the primacy of deaf people in the development and teaching of national sign languages 3/2023) .

Kielitutkintojen digitalisointi on tavoiteltava ja ajankohtainen kehityssuunta, ja erityisesti viittomakielten osalta digitaalinen toteutus on sekä tarkoituksenmukainen että toimiva ratkaisu. Viittomakielillä ei ole vakiintunutta kirjoitettua muotoa, mikä tekee digilustaan perustuvasta arvioinnista erityisen luontevan ja perustellun. Digitalisoinnin onnistunut toteutus edellyttää kuitenkin luotettavan ja vakaan teknisen alustan sekä sen jatkuvaa ylläpitoa. Lisäksi koetilanteessa tulee varmistaa riittävän nopea ja häiriötön internetyhteys, korkeatasoinen videokalusto sekä asiantunteva tekninen tuki. Näin voidaan ehkäistä teknisistä ongelmista aiheutuvat riskit koesuorituksen ja arvioinnin luotettavuudelle.

Lähteet:

Ahola, S., Ohranen, S. & Neittaanmäki, R. 2019. Suomalaisen viittomakielen taitotasokuvainten ja arviointikriteereiden kehittäminen yleisissä kielitutkinnoissa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu->

2019/suomalaisen-viittomakielen-taitotasokuvainten-jaarviointikriteereiden-kehittaminen-yleisissa-kielitutkinnoissa

Sivunen, N. 2024. Mitä kuuluu suomalaiselle viittomakielelle yleisissä kielitutkinnoissa? Yleiset kielitutkinnot 30 vuotta. Leblay, T. & S. Ahola (toim.). Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2024:8. Saatavilla:

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Yleiset%20kielitutkinnot%2030%20vuotta.pdf>

Sivunen, N., Tossavainen, H. & Ahola, S. 2014. Suomalaisen viittomakielen liittäminen Yleisiin kielitutkintoihin. Julkaisussa Leblay, T., Lammervo, T. & Tarnanen, M. (toim.), Yleiset kielitutkinnot 20 vuotta. Raportit ja selvitykset 2014:16. Helsinki: Opetushallitus.

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/leblay-t.-lammervo-t.-ja-tarnanen-m.-toim.-yleisetkielitutkinnot-20-vuotta.-2014.pdf>

Position Paper on the primacy of deaf people in the development and teaching of national sign languages: World Federation of the Deaf. 2023/3.

Position Paper on the primacy of deaf people in the development and teaching of national sign languages - World Federation of the Deaf

Nina Sivunen, KM, FT, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Ulla Sivunen, FM, KM, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Maija Koivisto, KM, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto

Outi Ahonen, KM, väitöskirjatutkija (JY), lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Anu Savolainen, KM, FM, Erityisluokanopettaja, Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri

Sanna Nordlund, FM, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

C.O.Malm -keskus ry

Sivunen Nina

C.O.Malm -keskus ry - Viittomakielten ja alan tutkijat sekä kieliasiantuntijat